

مجلس شورای اسلامی ایران
معاونت آموزش و پرورش

چراغ بندگی

پایه دهم متوسطه دوم

گروه با آسیب شنوایی

۱۴۰۴ - ۱۴۰۵

سازمان آموزش و پرورش کشور

سازمان آموزش و پرورش استثنائی کشور
معاونت آموزشی، پرورشی و تربیت بدنی

چراغ بندگی

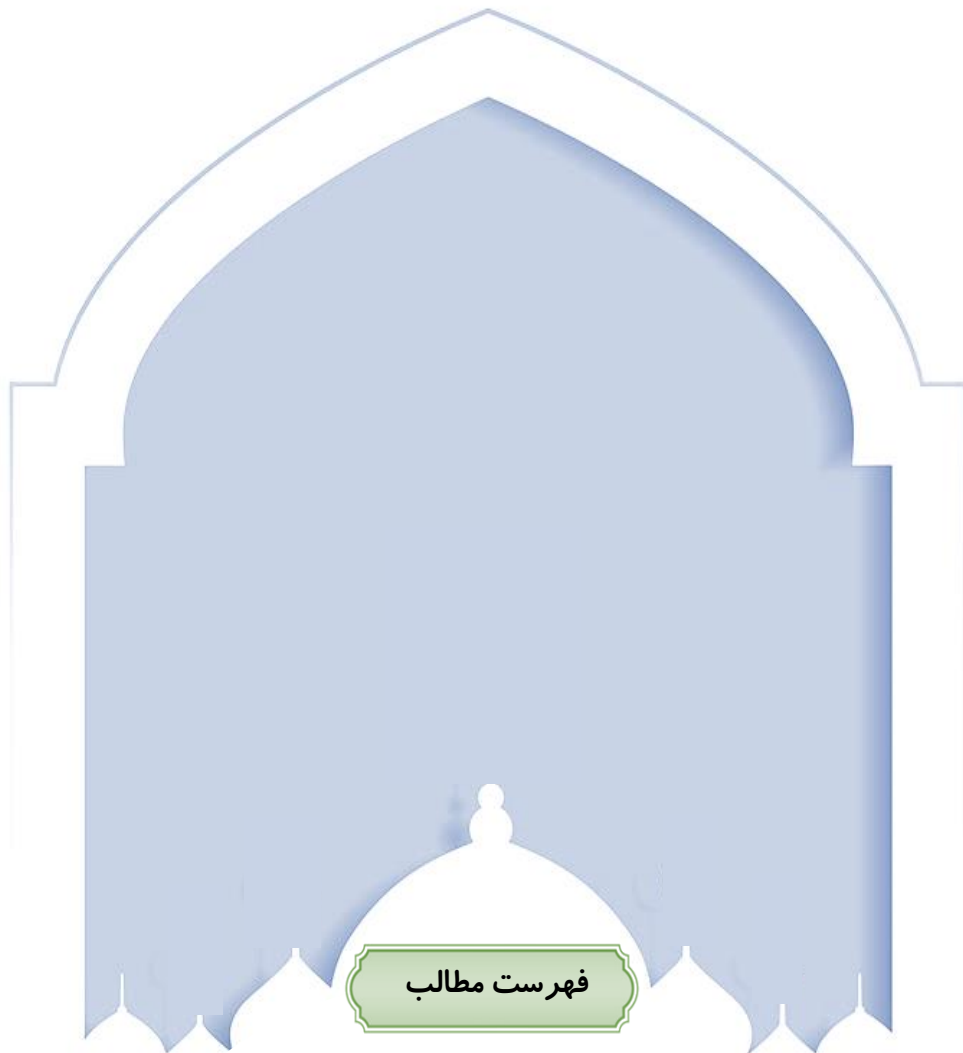
پایه دهم متوسطه دوم

سال تحصیلی ۱۴۰۵ - ۱۴۰۴

ناظر : دکتر پروین قربانیان
مشاور علمی : فاطمه اژدری

کارگروه تدوین :
سمیه امیدی - صدرا طیبی - مرجان همای نیکفر - متین حسنی

صفحه	عنوان
۱	 مقدمه
۲	 احکام
۳	 تکلیف و تقلید
۳	 احکام پنج گانه
۴	 احکام غذا خوردن
۵	 آداب غذا خوردن
۶	 احکام سلام کردن
۷	 حجاب در اسلام
۸	 نماز و انواع آن
۹	 وضو
۱۰	 تیمم
۱۱	 غسل
۱۲	 لباس نماز گزار
۱۲	 مکان نماز گزار
۱۳	 قبله
۱۳	 اذان و اقامه
۱۴	 نماز ۴ رکعتی
۱۷	 روزه

مقدمه

دانش آموز عزیز و گرامی سلام علیکم
بخش مهمی از معارف دینی قوانین رفتاری و
احکام عملی است که وظیفه ی انسان را نسبت به
فعالیت های فردی و اجتماعی وی مشخص میکند.
لذا برای آشنایی هرچه بیشتر شما عزیزان با این
احکام جزوه ی حاضر به صورت کلی تدوین
گردیده است. بدیهی است جهت آشنایی بیشتر
باید به رساله های توضیح المسائل مراجع بزرگوار
مراجعه نمود.

سخنی با دانش آموزان عزیز:

سلام

آفرین به شما که نماز می خوانید و خدا را عبادت می کنید . شما باید همه ی کارهای خود را آن گونه که خدا راضی باشد انجام دهید .

وقتی به سن تکلیف می رسیم ، خدا برای کارهای ما دستوراتی را مشخص کرده است که ما باید آن ها را یاد بگیریم و به آن ها عمل کنیم.

بچه های خوب، باید احکام دین را یاد بگیریم و از آن استفاده کنیم تا خدا از ما راضی باشد . ما برای آشنایی با تکالیف دینی باید به مَرَجَع تَقْلید مراجعه کنیم.

اِنْ شَاءَ اللّٰه با مُطالعه این مجموعه و عمل به دستورات خداوند همیشه موفق باشید .

در سال های گذشته با برخی از احکام دینی و نحوه ی خواندن نماز آشنا شدید.

در این پایه با احکام غسل و روزه آشنا می شوید. سپس نحوه ی خواندن نماز چهار رکعتی یادآوری می شود و در پایان به منظور آشنایی بیش تر با نماز، معنای ذکرهای نماز آمده است.

با آرزوی قبولی عبادت های شما عزیزان

اجتهاد و تقلید

در زمان پیامبر(ص) و امامان (ع)، مردم سوالات دینی خود را از آن ها می پرسیدند یا پیش افرادی که آنها مشخص می کردند، می رفتند.

در زمان غیبت امام زمان (ع)، مردم برای یادگرفتن احکام دینی پیش عالمان دین شناس می روند.

مجتهد

انسان دانا برای انجام هر کاری پیش متخصص آن رشته می رود. ما هم برای یاد گرفتن احکام دین به متخصص احکام دینی مراجعه می کنیم.

به افراد متخصص در دین « مجتهد » می گویند. مجتهد با احکام دین آشناست و می تواند راهنمای خوبی باشد.

تقلید یعنی پیروی و عمل کردن به دستور مجتهد.

منابع فقه

مجتهد دستورات خدا را از منابع زیر استخراج می کند:

- ۱- کتاب خدا (قرآن)
- ۲- سنت معصومین علیهم السلام ؛ یعنی گفتار و کردار و امضا و تأیید آنان

ویژگی مرجع تقلید

- ۱- زنده باشد
- ۲- شیعه دوازده امامی باشد.
- ۳- عادل باشد (به واجبات عمل کند و گناه نکند)
- ۴- اعلم باشد (از بقیه مجتهد ها عالم تر و دانا تر باشد)
- ۵- مرد باشد.

مرجع تقلید همه احکام دین را در کتابی به نام (توضیح المسائل) می نویسد.

مقدمات نماز (کارهایی که قبل از شروع نماز باید انجام بدهیم)

- ❖ یکی از مقدمات نماز «وضو» است.
 - ❖ نمازگزار باید قبل از نماز وضو بگیرد و خود را برای انجام این عبادت بزرگ آماده کند.
- امام رضا (ع) فرمود در وضو سه چیز مطرح است:
۱. نظافت جسم
 ۲. نشاط روح
 ۳. نزدیکی به خداوند بزرگ

احکام وضو

- اگر پوست صورت از لا به لای موها (ریش و ابرو) پیدا باشد باید حتماً آب به پوست رسانده شود.
- اگر پوست صورت از لا به لای موها پیدا نباشد، شستن مو کافی است.
- شستن داخل بینی و دهان و مقداری از لب و چشم که هنگام بستن دیده نمی شود واجب نیست. ولی برای آن که مطمئن شویم همه جا را شستیم، واجب است مقداری از آن را هم بشوییم.
- در هنگام مسح کردن (یعنی کشیدن دست تر بر دست، سر و پا)، باید دست تر را بر سر و پاها کشید.
- در هنگام مسح کردن اگر دست را نگه دارد و سر یا پا را به آن بکشد، وضو باطل است.
- اگر هنگام مسح کردن، کف دست رطوبت (تری) نداشته باشد یعنی دست خشک شده باشد نمی توان دست را با آب لوله یا حوض، تر کند، باید کف دست را به اعضای دیگر وضو مثلاً به صورت بزند و رطوبت بگیرد و بعد با آن مسح کند.

- رطوبت یا تری دست باید به اندازه ای باشد که بر سر و پا اثر بگذارد (یعنی سر و پا کمی خیس یا تر شوند).
- اگر رطوبت یا تری کف دست به اندازه ی مسح سر باشد می تواند سر را با همان رطوبت مسح کند و برای مسح پاها از اعضای دیگر وضو رطوبت بگیرد.
- هنگام مسح سر نباید چادر یا کلاه بر سر باشد و همچنین هنگام مسح پا نباید جوراب یا کفش به پا داشته باشد (مگر زمانی که ناچار باشد).
- هنگام مسح سر نباید چادر یا کلاه بر سر باشد.
- هنگام مسح پا نباید جوراب یا کفش به پا داشته باشد (مگر زمانی که ناچار باشد).
- محل مسح باید پاک باشد .
- اگر محل مسح نجس باشد و نتواند آن را آب بکشد، باید به جای وضو، تیمم کند.
- مستحب است که انسان همیشه وضو داشته باشد.

- با وضوی مستحبی می توان هم نماز خواند و هم کارهای دیگری که نیاز به وضو دارد، انجام داد.
- با وضویی که صحیح گرفته شود، هرگونه کار واجب یا مستحبی را که طهارت می خواهد، می توان انجام داد؛ مثلاً وقتی برای تلاوت قرآن وضو گرفته شود، می توان با همان وضو، نماز هم خواند.
- وضو گرفتن قبل از وقت نماز برای نماز اشکالی ندارد؛ مثلاً قبل از ظهر برای آن که با این وضو نماز بخواند وضو می گیرد.
- شستن اعضای وضو برای بار اول لازم و برای بار دوم جایز است ولی برای بار سوم، حرام است.
- منظور از شستن، فقط آب ریختن نیست بلکه شستن کامل است. یعنی اگر یک بار به طور کامل به نیت وضو تمام صورت یا دست را بشوید و بار دیگر نیز به طور کامل بشوید اشکالی ندارد اما اگر بار سوم همین کار را انجام دهد آن وقت این کار، حرام است.

پایه دهم متوسطه دوم گروه با آسب شنوایی

چراغ بندگی

کارهایی که برای آنها باید وضو بگیریم:

- نماز خواندن (به جز نماز میت چون در نماز میت وضو واجب نیست)
- طواف کعبه (دور خانه خدا راه رفتن)
- رساندن جایی از بدن به نوشته ی قرآن و اسم خداوند.

چند مسأله

(۱) کسی که وضو ندارد نباید جایی از بدن خود را به این نوشته ها برساند:

خط قرآن
اسم خداوند به هر زبانی نوشته شده باشد؛
مانند «الله»، «خدا»
نام پیامبر اکرم (ص)
اسامی امامان علیهم السلام بنابر احتیاط واجب

نام حضرت زهرا (س) بنابر احتیاط واجب
(۲) برای این کارها وضو گرفتن مستحب است:
رفتن به مسجد و حرم امامان علیهم السلام.

خواندن قرآن
همراه داشتن قرآن
رساندن جایی از بدن به جلد یا کنار صفحات قرآن
زیارت اهل قبور

بنا بر احتیاط واجب یعنی برای اطمینان و احتیاط بهتر و واجب است این کار انجام گیرد

شرایط وضو

وضوی صحیح شرایطی دارد که با از بین رفتن هر یک از آنها، وضو باطل است. این شرایط شامل موارد زیر هستند:
۱. شرایط آب و ظرف وضو

آب وضو پاک باشد (نجس نباشد)

آب وضو مباح باشد (غصبی نباشد)

غصبی یعنی "آنچه به زور و بدون رضایت صاحبش تصرف شده است"

۲. شرایط اعضای وضو

اعضای وضو در موقع شستن و مسح کردن، باید پاک باشد.

اگر چیزی بر صورت یا دستها باشد که از رسیدن آب جلوگیری کند باید بر طرف شود.

اگر چیزی بر اعضای مسح باشد حتی اگر از رسیدن آب جلوگیری نکند، باید برای وضو گرفتن، برطرف شوند.

اثر خودکار، لکه رنگ، چربی و کرم که بدون جرم باشد مانع وضو نیست.

اثر خودکار، لکه رنگ، چربی و کرم اگر جرم داشته باشد. یعنی روی پوست را گرفته باشد باید برطرف شود.

۳. شرایط کیفیت وضو

اگر ترتیب اعمال وضو به هم بخورد، وضو باطل است.

اگر پای چپ و راست هم زمان مسح شود وضو باطل است.

اگر بین کارهای وضو به قدری فاصله شود که عضو شسته شده یا مسح کرده ی قبلی خشک شود، وضو باطل است.

کسی که می تواند اعمال وضو را انجام دهد نباید از دیگری کمک بگیرد. پس اگر شخص دیگری صورت و دست وضوگیرنده را بشوید و یا مسح او را انجام دهد، وضو باطل است.

اگر شخص دیگری آب را در دست وضو گیرنده بریزد و او خودش آن را بر اعضای وضو بریزد و بشوید وضو باطل نیست ولی این گونه کمک گرفتن مکروه است و بهتر است انجام نشود.

کسی که در وضو از دیگری کمک می گیرد، هر کدام از کارهای وضو را که می تواند به تنهایی انجام دهد، نباید در آن کار، کمک بگیرد.

۳. شرایط وضو گیرنده:

- ❖ کسی که می داند اگر وضو بگیرد مریض می شود یا می ترسد که مریض شود باید تیمم کند.
- ❖ کسی که می داند اگر وضو بگیرد مریض می شود یا می ترسد که مریض شود اگر وضو بگیرد، باطل است.
- ❖ اگر نداند آب برای او ضرر دارد بعد بفهمد ضرر داشته، وضویش صحیح است.
- ❖ وضو باید برای انجام فرمان خداوند و رضای او باشد.
- ❖ لازم نیست نیت را به زبان آورد، بلکه همین مقدار که می داند وضو می گیرد کافی است. به طوری که اگر از او پرسند چه میکنی؟ بگوید دارم وضو می گیرم.

مبطلات وضو (کارهایی که وضو را باطل می کند)

- ❖ خواب به اندازه ای که گوش نشنود و چشم نبیند.
- ولی چرت زدن اگر به این حد نباشد، وضو باطل نیست.

- ❖ چیزهایی که عقل را از بین می برد؛ مانند دیوانگی، مستی و بیهوشی
- ❖ خارج شدن ادرار یا مدفوع یا باد از انسان
- ❖ آن چه غسل را واجب می کند؛ مانند دست زدن به میت.

غسل:

بعضی وقت ها انجام غسل برانسان واجب می شود (مثل غسل میت) و گاهی مستحب است که برای رضای خدا غسل کنیم.

انجام غسل های مستحبی ثواب زیادی دارد. مانند غسل زیارت و غسل روز جمعه که بزرگان دینی در مورد انجام آن به ما مسلمانان سفارش های زیادی کرده اند. (توضیح کامل احکام مربوط به غسل در رساله ی توضیح المسائل آمده است).

آیا می دانید انسان مسلمان چگونه غسل می کند؟

- برای انجام غسل باید به ترتیب زیر عمل کنیم:
- اول نیت می کنیم. یعنی برای رضای خدا غسل انجام می دهیم.
- سپس سر و گردن خود را می شوئیم. باید دقت کنیم که آب به همه جای سر و گردن ما برسد. البته لازم نیست داخل گوش، بینی و دهان را بشوئیم.
- بعد طرف راست بدن، یعنی از بالای شانه-ی راست تا کف پای راست را می شوئیم.
- سپس طرف چپ بدن، یعنی از بالای شانه-ی چپ تا کف پای چپ را می شوئیم.
- به این ترتیب ما غسل انجام داده ایم. به این شکل غسل کردن، غسل ترتیبی می گویند.

در انجام غسل باید به چند نکته توجه کنیم:

- در غسل باید آب به تمام اعضای بدن برسد، اگر چیزی به بدن چسبیده باشد که نگذارد آب به بدن برسد، باید قبل از شروع غسل آن را برطرف کرد.
- آبی که با آن غسل می کنیم، باید پاک باشد.
- آبی که با آن غسل می کنیم، نباید غصبی باشد.
- اگر برای انجام غسل، آب به اندازه ی کافی نداشته باشیم باید به جای غسل، تیمم کنیم.

امام جعفر صادق (ع) می فرمایند:

"خوب است برای شرکت در نماز جمعه غسل کنید و بدن و لباس خود را خوشبو کنید و پاکیزه ترین لباس ها را بپوشید."

روزه:

خداوند در سوره ی بقره آیه ی ۱۸۳ می فرماید:

"ای کسانی که ایمان آورده اید، روزه بر شما واجب شده است
....".

روزی ماه رمضان بر ما مسلمانان واجب است و باید در این ماه
روزه بگیریم. روزه گرفتن در دین اسلام آداب مخصوصی دارد.

انسان وقتی می خواهد روزه بگیرد قبل از اذان صبح بیدار می
شود و سحری می خورد و از اذان صبح تا اذان مغرب چیزی نمی
خورد.

انسان روزه دار باید از انجام کارهایی که روزه را باطل می کند
دوری کند، مانند:

- خوردن غذا

- آشامیدن

- رساندن گرد و غبار و دود غلیظ به حلق

- فرو بردن تمام سر در زیر آب

- استفراغ عمدی و

در ماه مبارک رمضان باید به چند نکته توجه کنیم:

- انسان اگر در ماه رمضان به مسافرت برود و نمازش شکسته باشد، نباید روزه بگیرد و باید بعداً قضای آن را به جا آورد.
- اگر انسان در ماه رمضان بیمار شود و نتواند روزه بگیرد باید وقتی که حال او خوب شد، قضای آن را به جا آورد.
- اگر کسی فراموش کند که روزه بوده و چیزی بخورد، روزه اش باطل نمی شود.
- خواندن و گوش دادن به قرآن و پذیرایی از مهمان در ماه مبارک رمضان یکی از بهترین کارهای ما مسلمانان است. خدای بزرگ به هرکس که روزه داری را مهمان کند و افطاری بدهد، پاداش زیادی می دهد.

در ماه مبارک رمضان باید به چند نکته توجه کنیم:

- بعضی از افراد مانند کسانی که بیمار هستند و روزه گرفتن برای آنها ضرر دارد و یا کسانی که باید سر وقت در روز دارو بخورند ، افراد پیر و سالمند که روزه گرفتن برای آن ها سخت است، زنان باردار و زنانی که به بچه شیر می دهند و ممکن است روزه برای خودش یا بچه ضرر داشته باشد ، نباید روزه بگیرند.

انجام بعضی از کارها برای روزه دار مکروه است. مانند:

- بو کردن گل ها
- کشیدن دندان
- خون گرفتن و حمام کردن که باعث ضعف انسان می شود و ...

پیامبر (ص) در مورد ماه مبارک رمضان فرمود:

"ای بندگان خدا در ماه رمضان روزه بگیرید که در این ماه خوابتان عبادت ، اعمالتان مورد قبول درگاه خداوند بوده و دعا های شما بر آورده می شود."

آیا می دانید منظور از سبک شمردن نماز چیست؟

چند مورد از سبک شمردن نماز عبارت هستند از:

- با عجله نماز خواندن.
- نماز را در اول وقت نخواندن.
- قضا شدن نماز.
- بی توجهی در هنگام نماز خواندن و ...

آیا می دانید منظور از سبک شمردن نماز چیست؟

وقتی نمازگزار تکبیره الاحرام می گوید نماز شروع می شود. تا پایان نماز بعضی کارها بر او حرام می شود. که اگر در نماز یکی از آنها را انجام دهد نمازش باطل است مهمترین آنها عبارت اند از:

- ❖ سخن گفتن.
- ❖ خندیدن.
- ❖ گریستن.
- ❖ روی از قبله برگرداندن
- ❖ خوردن و آشامیدن
- ❖ کم یا زیاد کردن ارکان نماز
- ❖ بر هم زدن صورت نماز

مکروهات نماز

چیزهایی که در نماز مکروه است بدین شرح است:

- ❖ برهم گذاشتن چشم ها
- ❖ بازی کردن با انگشتان و دستها
- ❖ سکوت کردن در هنگام خواندن حمد یا سوره و با ذکر برای شنیدن حرف کسی
- ❖ هر کاری که خضوع و خشوع (افتادگی و فروتنی در برابر خداوند) را از بین ببرد.
- ❖ برگرداندن صورت به طرف راست یا چپ به مقدار کم چون زیاد آن نماز را باطل میکند

نحوه خواندن نماز ۴ رکعتی

نماز های ظهر، عصر و عشا چهار رکعتی هستند.

نماز چهار رکعتی را به ترتیب زیر می خوانیم:

ابتدا رو به قبله می ایستیم و نیت می کنیم. یعنی می گوییم: چهار رکعت نماز می خوانم برای رضای خدا ،
 قربه الی الله. بعد از نیت الله اکبر می گوییم.

در رکعت اول و دوم بعد از "الله اکبر"، دست ها را پایین آورده و سوره ی حمد و توحید را می خوانیم.

(می توانیم به جای سوره ی توحید یکی دیگر از سوره های قرآن را هم بخوانیم).

سوره ی حمد:

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين * الرحمن الرحيم * مالک يوم
 الدين * اياک نعبد و اياک نستعين * اهدنا الصراط
 المستقیم * صراط الذین انعمت علیهم غیر المغضوب
 علیهم و لا الضالین *

سوره ی توحید:

بسم الله الرحمن الرحيم*
قل هو الله احد* الله الصمد* لم يلد و لم يولد* ولم
يكن له كفوا احد*

* بعد از تمام شدن حمد و سوره به رکوع می رویم.
یعنی خم می شویم و دست-ها را روی زانو قرار
می-دهیم و می گوییم:

سبحان ربی العظیم و بحمده و یا ۳ بار می گوییم:
سبحان الله

* سپس می ایستیم و بعد به سجده می رویم و می
گوییم:

سبحان ربی الاعلی و بحمده و یا ۳ بار می گوییم: سبحان
الله

* سپس می نشینیم و دوباره به سجده می رویم. سجده ی دوم مانند سجده ی اول است. یعنی می گوییم: سبحان ربی الاعلی و بحمدہ و یا ۳ بار می گوییم: سبحان الله

* سپس بلند می شویم و می ایستیم و رکعت دوم نماز را شروع می کنیم. یعنی حمد و سوره را می خوانیم. * سپس دست ها را رو به روی صورت خود گرفته و دعا می خوانیم. می توانیم در قنوت این دعا را بخوانیم: "ربنا آتنا فی الدنیا حسنه و فی الآخره حسنه و قنا عذاب النار"

* بعد از قنوت به رکوع می رویم و بلند می شویم و سجده را به جا می آوریم.

* بعد از سجده ی اول می نشینیم و سپس سجده ی دوم را مانند سجده ی اول می خوانیم و می نشینیم و تشهد را می خوانیم. یعنی می گوییم:

اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له و اشهد ان محمدا عبده و رسوله اللهم صل علی محمد و آل محمد

* وقتی تشهد را خواندیم بلند می شویم و می ایستیم .
در رکعت سوم سه مرتبه "تسبیحات اربعه" را می گوییم:
سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر

* بعد به رکوع می رویم و می گوییم :
سبحان ربی العظیم و بحمدہ و یا سه بار می گوییم سبحان
الله

* سپس می ایستیم و بعد به سجده می رویم و می گوییم:
سبحان ربی الاعلی و بحمدہ و یا سه بار می گوییم سبحان
الله

* بعد می نشینیم و دوباره به سجده می رویم و سجده ی
دوم را مانند سجده ی اول به جا می آوریم یعنی می گوییم:
سبحان ربی الاعلی و بحمدہ و یا سه بار می گوییم سبحان
الله

* وقتی ذکر سجده را گفتیم ، بلند می شویم و می
ایستیم و مانند رکعت سوم تسبیحات اربعه را سه مرتبه
می گوییم:
سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر

* بعد به رکوع می رویم و می گوییم :
سبحان ربی العظیم و بحمدہ و یا سه بار می گوییم سبحان
الله

* سپس می ایستیم و بعد به سجده می رویم و می گوییم:
سبحان ربی الاعلی و بحمدہ و یا سه بار می گوییم سبحان
الله

* سپس می نشینیم و دوباره به سجده می رویم و سجده ی
دوم را مانند سجده ی اول به جا می آوریم یعنی می گوییم:
سبحان ربی الاعلی و بحمدہ و یا سه بار می گوییم سبحان
الله

* بعد می نشینیم و تشهد را می خوانیم:
اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له
و اشهد ان محمدا عبده و رسوله
اللهم صل علی محمد و آل محمد
در ادامه سلام نماز را می گوییم و نماز را تمام می کنیم:
السلام علیک ایها النبی و رحمہ الله و برکاته
السلام علینا و علی عباد الله الصالحین
السلام علیکم و رحمہ الله و برکاته

منابع:

- ۱- برگزیده ی احکام ویژه ی نوجوانان، دفتر معاونت امور اجتماعی، ۱۳۷۲، تهران: سازمان بهزیستی کشور
- ۲- احکام شرعی ویژه ی کودکان و دانش آموزان استثنایی، سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور و مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی
۱۳۸۷، تهران: سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور.
- ۳- یک سبد گل سرخ، ستاد اقامه ی نماز وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۵، تهران: انتشارات راهبردهای سنجش اندیشه.
- ۴- رساله ی آموزشی، آیت الله خامنه ای ، ۱۳۹۲، تهران: فقه روز.
- ۵- صدو چهار پرسش و پاسخ درباره ی موضوعات گوناگون، غلامرضا حیدری ابهری ، ۱۳۹۲، تهران: قدیانی.
- ۶- نقش تقلید در زندگی انسان، آیت الله مصباح یزدی، ۱۳۸۲، قم: موسسه ی آموزش و پژوهش امام خمینی (ره)

منابع:

- ۷- راه آسمان احکام دختران ، ستاد اقامه ی نماز وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۸، مشهد: سنبله
- ۸- پسران آفتاب احکام پسران، علی حسن زاده ، ۱۳۸۶، مشهد : سنبله.
- ۹- قرآن کریم
- ۱۰- رساله ی توضیح المسائل امام خمینی (ره)
- ۱۱- کتاب های درسی دین و زندگی دوره ی دوم متوسطه ی
- ۱۲- کتاب های درسی دینی دوره ی دوم متوسطه